

Paul-Henri Spaak: evropský vizionář, jenž si lidi uměl získat na svou stranu

Paul-Henri Spaak 1899 - 1972

„Evropský státník“ – Belgičan Paul-Henri Spaak si tento titul vzhledem ke své dlouhé politické kariéře plně zaslouží.

Díky tomu, že lhal o svém věku, byl za první světové války přijat do belgické armády a následně strávil dva roky v německém zajetí. Za druhé světové války se jako ministr zahraničních věcí marně snažil zachovat neutralitu Belgie. Spolu s vládou odešel do exilu, nejprve do Paříže, později do Londýna.

Po osvobození Belgie byl Spaak ministrem zahraničí a předsedou vlády. Již během druhé světové války vytvořil plány spojení zemí Beneluxu a hned po válce prosazoval myšlenku sjednocené Evropy, přičemž podporoval jak Evropské společenství uhlí a oceli, tak Evropské obranné společenství.

Sjednocování zemí prostřednictvím smluvních závazků bylo podle Spaaka nejúčinnější zárukou míru a stability. K plnění těchto cílů přispíval jako předseda prvního Valného shromáždění Organizace spojených národů (1946) a jako generální tajemník NATO (1957–61).

Spaak hrál vedoucí úlohu při formulaci Římské smlouvy. Na tzv. Messinské konferenci v roce 1955 jej šest zúčastněných vlád jmenovalo předsedou pracovního výboru, který smlouvu připravoval.

Vzestup prostřednictvím belgické politiky

Paul-Henri Spaak se narodil 25. ledna roku 1899 ve Schaerbeeku u Bruselu. Vyrstl v prominentní belgické rodině, která se aktivně angažovala v politice. Jeho dědeček Paul Janson byl významným členem Liberální strany, zatímco jeho matka, socialistka Marie Jansonová, se stala první ženou v belgickém senátu. V politice působil rovněž strýc Paul-Emile Janson, který byl na konci 30. let 20. století belgickým premiérem.

Do belgické armády se Spaak v první světové válce dostal díky tomu, že lhal o svém věku. Němci jej však brzy zajali a následující dva roky strávil v německém zajateckém táboře. Po válce studoval práva. V této době si také velice oblíbil sport a v roce 1922 dokonce hrál v belgickém tenisovém týmu na Davis Cupu.

Po promoci si Spaak v Bruselu otevřel právníckou praxi. V roce 1920 se stal členem belgické socialistické strany. Jeho politická kariéra rychle stoupala a v roce 1938 se stal prvním socialistickým premiérem Belgie. Během druhé světové války zastával v belgické exilové vládě v Londýně post ministra zahraničí. Když se v roce 1944 vrátil do Bruselu, působil v poválečných vládách jako ministr zahraničí a ministerský předseda. V roce 1945 získal Paul-Henri Spaak mezinárodně významné postavení, když se stal předsedou prvního Valného shromáždění Organizace spojených národů. V roce 1956 byl zvolen Radou Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO) do funkce jejího generálního tajemníka.

Přínos pro Evropu

Spaak se proslavil díky svému řečnickému nadání: byl člověkem, který dokázal přimět ostatní, aby mu naslouchali, a uměl je přesvědčit. Tento talent spolu s jasnou představou o evropské spolupráci z něj učinil jednu z největších osobností, které se podílely na projektu evropské integrace.

Vznik Beneluxu

Přestože byla většina Evropy po druhé světové válce zničena, Spaak v tom viděl příležitost vytvořit z ní pomocí hospodářské a politické spolupráce opět silný kontinent. Válka mu ukázala, že spolupracovat na společném cíli je mnohem přínosnější než spolu navzájem bojovat. Patřil k těm, které dnes považujeme za „otce zakladatele“ Evropské unie, neboť si uvědomoval potenciál sjednocené poválečné Evropy, o čemž svědčí vytvoření Beneluxu v roce 1944.

Zatímco Spaak působil v londýnské exilové vládě, válka na pevnině se vyvíjela ničivým způsobem. Spolu se svými kolegy z Nizozemska a Lucemburska však Spaak pracoval na zcela novém a velice ambiciózním projektu. V roce 1944 vznikl Benelux – celní unie mezi Belgií, Nizozemskem a Lucemburskem. Jednalo se o jednoduchý nápad, s nímž však dosud nikdo nepřišel ani se jej nesnažil uskutečnit. V rámci tří zemí měl být zajištěn volný pohyb peněz, osob, služeb a zboží: inspirace pro další evropskou integraci.

Messinská konference

V roce 1955 na Messinské konferenci si vedoucí představitelé evropských vlád zvolili Paula-Henriho Spaaka za předsedu výboru pověřeného přípravou zprávy o vytvoření společného evropského trhu (Spaakův výbor). Na této konferenci navrhly tři státy Beneluxu opětovné zahájení evropské integrace na základě společného trhu a sjednocení v odvětví dopravy a jaderné energetiky. „Spaakova zpráva“ se stala podkladem pro mezivládní konferenci o společném trhu a Euratomu v roce 1956 a vedla k uzavření Římských smluv, jež byly podepsány dne 25. března roku 1957 a na jejichž základě v roce 1958 vzniklo Evropské hospodářské společenství. Spaak podepsal smlouvu jménem Belgie.

Po celý svůj život v politice Spaak vždy s velkým nasazením obhájoval význam evropské integrace a nezávislosti Evropské komise. „Evropa zítřka musí být nadnárodní Evropou“, odmítl rázně „Fouchetův plán“, s nímž vystoupil francouzský prezident de Gaulle v roce 1962 a jehož pomocí se snažil zamezit Británii ve vstupu do Evropských společenství a oslabit tak jejich nadnárodní základy. Spaak si představoval sjednocení Evropy, to ale mělo proběhnout zejména po stránce hospodářské. Belgický státník si přál politické sjednocení, nikoli však pouze na základě zemí společného evropského trhu. Z tohoto důvodu se stavěl proti jakýmkoli dalším krokům, dokud nedojde k hospodářské integraci Británie s Unii. Z politiky odešel v roce 1966 a roku 1972 zemřel v Bruselu.

Skalní příznivec Evropy

Spaak se zapsal do historie jako hybná síla evropské integrace. Dávno před faktickým zahájením jakékoli evropské hospodářské a politické spolupráce věřil v projekt společné Evropy. Byl zarytým Evropanem, který hleděl i za hranice vlastní země.

Spaak podepisuje v roce 1965 jménem Belgie Evropskou smlouvu.